

Paavo eli lapsuuden, jollaista ei toivoisi kenellekään – kun poika palasi kotiin, alkoi vuosien mittainen piina

–Minun elämäni hankalin asia on ollut se, että minulla ei ole koskaan ollut hyvää itsetuntoa, ja ajattelen herkästi, että anteeksi kun olen olemassa, sanoo lapsena kaltoin kohdeltu Paavo Riihitammela.

(KUVA: Joonas Salo)

Julkaistu: 18.11. 10:33

Äiti sai nähdä synnytyssairaalassa vain vilauksen pojastaan, ennen kuin tämä vietiin suojaan sairaudelta. Kun poika palasi kotiin, elämästä ei tullut ruusuista. TERVEYSASEMALLA alkoi tiukka tilinteko, kun kirkkonummelainen Paavo Riihitammela, 61, vei päänsä kolhineen poikansa sinne tarkastettavaksi 90-luvun alussa.

Mitä tapahtui? Millaisessa mielentilassa olit? Kiihdytkö helposti, hoitaja tivasi isältä.

– Ihan alkoi suututtamaan, kun omat mustelmat nousivat mieleeni. En koskaan voisi satuttaa lapsiani niin kuin minua on satutettu, Riihitammela muistelee.

Miehen ensimmäiset muistikuvat sijoittuvat jonnekin 60-luvun alkuun. Niissä hän itkee melkein aina.

– Vieläkään muistiini ei ole tullut sellaista hetkeä lapsuudestani, jolloin olisin saanut vanhemmiltani lohtua. Vanhempia sisaruksiani kyllä sylitettiin, mutta minä en koskaan päässyt polvelle.

Paavo kertoo haaveilleensa vielä 18-vuotiaanakin äidin sylistä. –Muistan miettineeni, että en halua olla 18. Haluan olla viisi ja istua äidin sylissä, mies kertoo. (KUVA: Joonas Salo)

PAAVO Riihitammela syntyi Inarintien vartta vartioivaan Hanhimaan kylään, puolisen sataa kilometriä Kittilän kirkonkylältä koilliseen vuonna 1956.

Se oli sitä aikaa, kun viheliäinen tuberkuloosi jylläsi sodanjälkeisessä Suomessa ja vastasyntyneitä vauvoja kiikutettiin lastenkoteihin suojaan sairauksilta.

Suomen Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen omistamia lastenkoteja kutsuttiin joulumerkkikodeiksi, sillä niiden toimintaa tuettiin myymällä jouluisia postimerkkejä. Vuosien 1936–1976 aikana joulumerkkikoteihin eristettiin yli 5 000 vauvaa.

- **Lue lisää:** [Tuberkuloosi oli tappava sairaus, joka aiheutti häpeää ja hajotti perheitä](#)

Paavon äiti sai vaikean synnytyksen päätteeksi nähdä vain vilauksen pojastaan, ennen kuin tämä siirrettiin hätäkasteen jälkeen Oulun joulumerkkikotiin.

Pieni poika palasi kotiin vasta kahta päivää vaille vuoden vanhana.

– Kun pääsin kotiin, olin vanhemmilleni outo lapsi. He eivät pitäneet minua omana poikanaan ollenkaan. Siitä alkoi elämäni mullistaneet vuodet, Riihitammela kertoo.

Oman alkutaipaleen tunteminen on Paavolle tärkeä asia. Kuvassa hän lukee kirjettä joulumerkkikodin hoitajalta. –Joulumerkkikoti on lyönyt minuun pysyvät leimat, Paavo sanoo. (KUVA: Joonas Salo)

MAALAISTALOON syntyi lopulta kuusi lasta, joista Paavo on kolmanneksi vanhin ja katraan ainut joulumerkkikodin lapsi.

– Sen vuoksi olin perheessä aivan eriarvoisessa asemassa. Minulle sanottiin ihan suoraan, että hyvän vauvan veivät sinne ja huonon saivat tilalle. Kun aloin ymmärtää asioita, se tietysti satutti.

Paavo koski kotona omat säännöt. Häntä ei huolitettu syömään samaan ruokapöytään ja koivuniemen herra lauloi hänelle muita lujempaa.

– Minulle ruoka laitettiin nurkkaan. Muut saivat jättää ruokaa, mutta jos minä en syönyt kaikkea, se lusikoitiin vängällä suuhun hiuksista kiinni pitäen, Paavo kertoo.

- *Alla olevalla Ylen videolla 60-luvun vanhemmat kertovat mielipiteensä lasten ruumiillisesta kurittamisesta.*

[YLE elävä arkisto, Mielenpitoita ruumiillisesta kurituksesta, julkaistu 8.9.-1966 Ohjelmasta: KURITUS POHJOLASSA. \(Otteita ohjelmasta\).](#)

Paavo kertoo, että hänestä tuli nopeasti perheen syntipukki, johon saattoi kohdistaa sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa. Kaltoin kohtelusta vastasi useimmiten Paavon oma äiti. Isä oli Paavolle vain vieraan oloinen mieshenkilö, jota sillä nimellä kutsuttiin. Sota oli jättänyt häneen jälkensä.

– Isälläni ei ollut isämallia, niin olen myöhemmin ajatellut, että mistä se poikapolo olisi ne asiat voinut oppia. Sotajutut hän tunsu hyvin.

Pientilan navetta oli Paavon valtakuntaa. Kun kotona kävi vieraita, isä ylisti hyvin hoidettua navettaa, mutta jätti aina Paavon mainitsematta. –He eivät koskaan kehuneet sitä pientä poikaa, joka niitä kehuja olisi kaivannut. (KUVA: Joonas Salo)

LASTENSUOJELUN historiaa tutkineen etnologi **Kirsi-Maria Hytösen** mukaan äitien lapsiin kohdistama väkivalta on yllättävän tavallista.

– Ajattelemme helposti, että se on aina isä, joka on kurittanut sekä hyvässä että pahassa tarkoituksessa, mutta surullisen usein asialla on äiti.

Hytönen on kuullut ennenkin tapauksista, joissa joulumerkkikodin lapsi on kokenut vaikeuksia kotiutumisen jälkeen, vaikka asiaa ei ole vielä sen tarkemmin tutkittu.

– Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä enemmän hän hakee turvaa äidistään. Jos äiti kohtelee kaltoin, se voi olla todella traumaattista. Biologinen suhde lapseen ei ole mikään tae siitä, että lasta kohdellaan hyvin, Hytönen muistuttaa.

Koulutoverit korjasivat Paavon kuontaloa Mora-puukolla ja tunkivat suun täyteen hiekkaa. –Silloin ei tunnettu termiä koulukiusaaminen, mutta sitä-hän ne lällätys ja pilkkalaulut olivat. (KUVA: Joonas Salo)

PAAVOSTA kasvoi huomattavasti ikätovereitaan pienempi, arka ja ujo koulupoika vailla ystävää. Toisinaan hän jäi tieteen tahtoen koulukyydistä ja livahti päiväksi metsään.

– Siellä istuin kannolla ja kirosin omaa kurjuuttani ja söin puolukoita nälkäni. Sitten tulin muina miehinä muka koulupäivän päätteeksi kotiin.

Paavo on aikuisiällä kysynyt vanhalta opettajaltaan, huomasiko hän koskaan pojan pahaa oloa.

– Kyllä hän kuulemma huomasi, mutta 60-luvun yhteiskunnassa ei puhuttu lastensuojelusta, Paavo sanoo.

–Teini-iässä minuun alkoi tulla sellaista uhoa, että minua ei enää lyödäkään, tai minä lyön takaisin. Olin niin pahansisuiinen, että saatoin lähteä ulos ja seistä hangessa niin kauan, että jalat meinasivat paaletua, mies muistelee. (KUVA: Joonas Salo)

Lasten ruumiillinen kuritus kiellettiin Suomessa vuonna 1984, mutta sitäkin ennen kuritusvallan väärinkäyttöä ei ole katsottu hyvällä. Kurittaminen valtion kouluissa on ollut kiellettyä jo vuodesta 1914.

Paavo kärsi perheväkivallasta rippikouluikäiseksi asti.

NYT Paavon vanhemmat ovat jo kuolleet, ja vasta äidin poismenon myötä Paavo sai myönnettyä kokemansa vääryyden.

– Siihen saakka syytin aina itseäni, sillä lapsilla on taipumus suojella vanhempiaan. Äidilläni oli minuun näkymätön naru, jolla hän piti minua ohjaksissa aina hautaan saakka. Vasta äidin kuoleman jälkeen tunsin olevani vapaa.

Paavo ei saa koskaan tietää varmaksi, miksi oma äiti kohteli poikaansa kaltoin, mutta hän luulee sen johtuneen joulumerkkikodissa vietetystä ajasta ja siitä, ettei äiti päässyt kiintymään poikaansa tämän ensimmäisen elinvuoden aikana.

– Nyt kun olen itsekin kolmen lapsen isä, tiedän miten tärkeää se on, että saa sen pienen rosoposkipalleron heti käsiinsä. Se on aivan valtava kokemus.

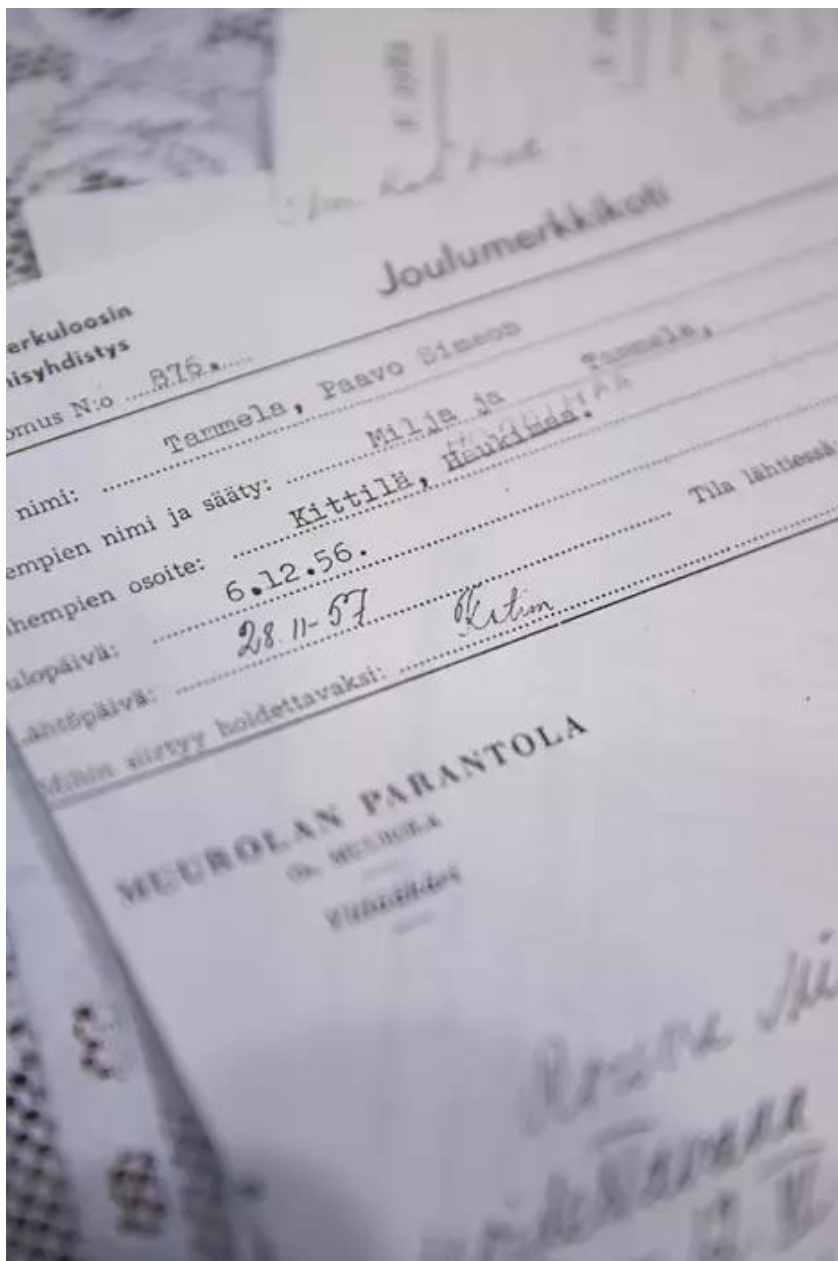
Paavo on työstänyt vaikeita kokemuksiaan kirjoittamalla niistä omakustanteisen elämäkerran. Äidin kuoleman jälkeen käynnistynyt teos Lapinpojan tie varjosta valoon valmistui tänä syksynä. (KUVA: Joonas Salo)

Ensi- ja turvakotien liiton kehittämispäällikkö **Tiina Muukkosen** mukaan erossa vietetty vuosi voi vaikuttaa asiaan, mutta ei ole yksin selitys Paavon kokemalle kohtelulle.

– Suhde lapseen voi syntyä myös myöhemmässä vaiheessa. Jostain syystä vanhempi on tässä tilanteessa ollut kyvytön kiintymään poikaansa, Muukkosen sanoo.

Muukkosen mukaan Paavon vanhemmat olisivat näiden tietojen valossa tarvinneet runsaasti apua pojan kotiuttamisen kanssa.

– Nykypäivänä onneksi tiedetään enemmän. Siihen aikaan sen sijaan riitti, että lapsi oli ruokittu ja vaatetettu.

Joulumerkkikoteja oli Oulun lisäksi Kuopiossa, Tampereella ja Pälkäneellä. **Vuonna 2014 joulumerkkikotilapset saivat oman yhdistyksensä. Joulumerkkikotilapset ry tarjoaa jäsenilleen muun muassa tietoa ja vertaistukea.** (KUVA: Joonas Salo)
www.joulumerkkikotilapset.fi

VIIME vuosina Paavo on pohtinut paljon sitä, kumpi häntä on satuttanut enemmän: jatkuva ruumiillinen satuttaminen vai henkinen eriarvoistaminen.

– Minun on hirveän vaikea sanoa, kumpi teki kipeämpää. Haavat toki paranivat, mutta henkisestä väkivallasta on ollut vaikeampi toipua. Joudun vieläkin taistelemaan niitä arpia vastaan.

It-alalla työskentelevän Paavon suurimmat haasteet piilevät siinä, miten helposti hän kokee syyllisyyttä ja epäilee itseään. Vastakaikuna laiminlyönnille hänestä tuli ylisuojeleva omia lapsiaan kohtaan. Hän ei ole koskaan itse kajonnut jälkikasvuunsa.

– Kun lapsille käy pienikin juttu, olen heti niskakarvat pystyssä. Minun on kuultava lasteni äänet joka päivä ja tavattava heidät ainakin kerran viikossa. Se suojelevuus on muodostunut joskus vähän ongelmaksikin saakka, Paavo kertoo.

–On kaksi eri asiaa selvittää kovista kokemuksista ja oppia elämään niiden kanssa. Nykyään koen ylpeyttä siitä, että minulla on ollut paljon vaikeuksia, mutta kaikki ne olen voittanut. (KUVA: Joonas Salo)

Vuosikymmenten mittaisen itsetutkiskelun ja psykoterapian avulla Paavo oppi lopulta antamaan vanhemmilleen anteeksi. Hän näkee asian nykyään niin, että myös vanhemmat olivat tilanteessa uhreja, jotka kaipasivat kipeästi ammattiapua.

– Ennen luulin, että anteeksi antaessa vastapuolen on oltava paikalla, mutta nyt olen oppinut sen, että ei se olekaan niin. Se on vain minusta itsestäni kiinni, ei vastapuolesta. Anteeksiannon kautta olen saanut muuhun käyttöön sen energian, jota ennen käytin katkeruuteen.

Paavolla ei ole mitään syytä uskoa, etteikö hänestä olisi pidetty hyvää huolta Oulun joulumerkkikodissa. Kertoman mukaan hän palasi kotiin pulleana poikana. (KUVA: Joonas Salo)

Oulun joulumerkkikoti toimii tätä nykyä päiväkotina, jossa Paavo pistäytyi vierailulle muutama vuosi sitten. Tutustumiskierros oli niin tunteellinen, että sekä Paavo että paikkoja esittelyt päiväkodinjohtaja pidättelivät kyyneleitään.

– Se on rikkaus, että Suomessa oli tällainen mahdollisuus ja uskon, että minusta pidettiin siellä hyvää huolta. Sisälläni olevan lämmön ja rakkauden täytyy olla sieltä peräisin.

Paavo joutui kokemaan eriarvoistamista myös kodin ulkopuolella. –Kyllilläkin puhuttiin, että onko tuo Erkin poika ollenkaan, kun se käveleekin eri tavalla. (KUVA: Joonas Salo)

Onko sinulla ollut kova lapsuus? Kirjoita tarinasi sähköpostitse osoitteeseen erika.akman@iltasanomat.fi.

[Erika Åkman](#)

[Linkki Ilta-Sanomien jutun sivulle 18.11.2018e](#)